

4. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О.В. Тимошенко. – К., 2009. – 38 с.
5. Joint Committee on National Health Education Standards. – National Health Education Standards, Achieving Health Literacy: An Investment in the Future. – Reston VA : Association for the Advancement of Health Education. – 1995.
6. Malina R.M. Fitness and performance: Adult health and the culture of youth. In R.J. Park & H.M. Eckert (Eds.), The Academy Papers: Vol. 24. New possibilities, new paradigms. Champaign, IL: Human Kinetics Publishers. – 1991. – P. 30–38.
7. Pate R.R., Pratt M., Blair S.N. et al. Physical activity and public health // Journal of the American Medical Association. – 1995. – № 273. – P. 402–407.
8. Physical education for lifelong fitness: the physical best teachers guide /American Alliance for Health, Physical education, Recreation, and Dance, 1999. – 398p.

**Конох А.П., Притула О.Л.**  
**Запорізький національний університет**

### ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ТРАДИЦІЯХ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА

*У статті подано науковий аналіз проблеми виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, основою якої була духовна підготовка і на якій вже мали фундамент інші види і методи навчання. Показано особливість процесу виховання в запорізькому козацтві, яка полягала в тому, що козаки набували свої знання на основі духовної підготовки і на ній вже мали фундамент інші види і методи навчання. Визначене, що перспективним напрямом розвитку професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних університетах є покращення якості їх професійної підготовки з врахування інтересів особистості та її підтримка в процесі розвитку, що призведе до задоволення потреб нашої країни у висококваліфікованих конкурентноспроможних фахівцях. Показано, що саме існування шкіл козацьких бойових мистецтв, шкіл джур є позитивним явищем в козацтві і робота цих шкіл має базуватися на тих позитивних традиціях, які залишили в спадок нам наші пращури. Це чітко прослідковується сьогодні на прикладах існування шкіл козацького бойового мистецтва «Спас», де поряд з бойовим мистецтвом вивчається і наука характерництва та шкіл джур, де ведеться підготовка молодих козаків-воїнів.*

**Ключові слова:** фізична культура, молодь, майбутній фахівець, виховання, традиції, запорізьке козацтво.

**Конох А.П., Притула О.Л. Воспитание будущих специалистов физической культуры в традициях запорожского казачества.** Воспитание молодежи в традициях запорожского казачества. В статье подан научный анализ проблемы воспитания современной молодежи в традициях запорожского казачества, основой которой была духовная подготовка и на которой уже имели фундамент другие виды и методы учебы. Определено, что перспективным направлением развития профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры является улучшение качества их профессиональной подготовки в высших учебных заведениях с учетом интересов личности и ее поддержка в процессе развития, что приведет к удовлетворению потребностей нашей страны в высококвалифицированных специалистах. Показано, что само существование школ казацких боевых искусств, школ джур является позитивным явлением в казачестве и работа этих школ должна базироваться на тех позитивных традициях, которые оставили в наследство нам наши предки. Это четко прослеживается сегодня на примерах существования школ казацкого искусства "Спас", с боевым искусством изучается и наука характерництва и школ джур, где ведется подготовка молодых казаков-воинов. Доказано, что процесс возрождения казацкой педагогики – это долговременный процесс, но те результаты, которые получило казачество уже через 15-18 лет существования таких школ, имеют позитивный характер. Однако самым главным является тот факт, что формируется при этом связь поколений, которая является основой казацкой традиции воспитания. Учитывая многовековой позитивный опыт, именно казацкая педагогика должна стать одной из основ современной национальной педагогики в Украине.

**Ключевые слова:** учитель, физическая культура, молодежь, воспитание, традиции, запорожское казачество.

**Konoch A.P., Prytula O.L. Educating of future specialists physical education in the tradition of zaporizhzhya Cossacks.** Educating young people in the tradition of Zaporizhzhya Cossacks. The paper offers a scientific analysis of the problem of education of today's youth in the traditions of Zaporizhzhya Cossacks, which was based on spiritual preparation and which is already founded on other types and methods of study. It was determined that a promising direction of development of professional training of future teachers of physical education is to improve the quality of their professional training in higher education, taking into account the interests of an individual and his support in the process of the development, which will result in meeting our country's demands in well-qualified specialists. It is shown that the existence of the Cossack martial arts schools, jur schools is a positive phenomenon among the Cossacks and the work of these schools should be based on the positive traditions that are the legacy left to us by our ancestors. Today this is clearly illustrated by the examples of Cossack schools "Spas", where the science of harakternitstvo and jur schools, are studied as well as martial arts, to prepare young Cossack warriors. It is proved that the revival of Cossack pedagogics is a long-term process, but the results that Cossacks have achieved after 15-18 years of existence of such schools are positive. However, the most important fact is that the connection between generations is formed which is the basis of Cossack traditions of education. Given the positive experience of many centuries, it is the Cossack pedagogics that should become one of the foundations of modern national pedagogics in Ukraine.

**Key words:** teacher, physical culture, youth, education, tradition, Zaporizhzhya Cossacks.

**Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Провідною сферою у соціально-економічному, духовному та культурному розвитку України є освіта, яка на сучасному етапі розвитку зазнає суттєвих змін під впливом

суспільних процесів: демократизація, глобалізація та інтеграція. У зв'язку з цим, одним із шляхів розширення освітнього простору нашої держави є створення умов для підвищення якості освіти. Важлива роль у цьому процесі належить вищій освіті, що забезпечує відповідний інтелектуальний, освітньо-кваліфікаційний рівень майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, активно сприяє їх особистісному розвитку, всебічній реалізації їх творчого й трудового потенціалу. У концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір зазначено, що метою розвитку педагогічної освіти є створення такої системи педагогічної освіти, яка на основі національних надбань світового значення та європейських традицій забезпечує підготовку педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних основах, реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави, що спрямована на розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб, а також бути конкурентно-спроможними на ринку праці. Сучасна психолого-педагогічна наука створила достатньо дієву систему теоретичних та методичних знань з питань організації та управління професійною підготовкою вчителів фізичної культури. Важливим практичним завданням у професійній підготовці вчителя фізичної культури є виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, основою якої була духовна підготовка і на якій вже мали фундамент інші види і методи навчання. Ефективність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищому навчальному закладі залежить від побудови нових стратегій фізкультурно-оздоровчої спрямованості, що орієнтовані на підвищення мотивації та оновлення змісту їхньої майбутньої професійної діяльності в навчальних закладах з метою зміцнення й збереження здоров'я учнівської молоді. Це відображено в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт»; у Концепціях Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 рр., у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2012 року.

Аналіз літературних джерел з проблеми дослідження показав значну увагу до різних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Так, питаннями особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури розглянуто Б.А. Ашмаріним, М.Т. Данилко, Є.А. Захаровою, М.Л. Левицьким, Л.П. Сущенко та ін.; формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури (О.В. Петунін); професійного виховання студентів вищих навчальних закладів фізичної культури (А.М. Кузьміна), використання різновидів оздоровчих технологій розкрито в наукових працях Г.В. Глоби, О.Я. Кібальник, Т.Ю. Круцевич, моделі перспективних спортивно-масових і фізкультурно-оздоровчих технологій у фізичному вихованні відображено в роботах Н.В. Москаленко, Ю.М. Фурмана; освітні технології вчителя в умовах євроінтеграції педагогічної освіти розкрито О.М. Пехотою, А.М. Стревою та ін. Розгляд комплексу питань, пов'язаних з виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, національними одноборствами, їх використання в системі освіти започатковано в роботах Г.М. Базлова, М.В. Величковича, В.С. Пилата. Незважаючи на наявність досліджень, проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до виховання сучасної молоді в традиціях запорізького козацтва, застосування національних бойових мистецтв у професійній діяльності залишається актуальною.

**Мета дослідження:** виконати науковий аналіз проблеми виховання майбутніх фахівців фізичної культури в традиціях запорізького козацтва.

**Методи дослідження:** аналіз досвіду роботи, нормативних документів, порівняння та узагальнення, які використовувалися для вивчення стану проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців до використання національних засобів у вищих навчальних закладах; моделювання; метод аналізу визначень понять для встановлення сутності професійної готовності майбутніх фахівців до використання національних засобів,

**Результати дослідження.** За всіх часів школа була моделлю суспільства, провідним інститутом виховання підростаючого покоління [1]. Вона формує й оберігає національну культуру, адже невіддільна від національного ґрунту і коріння свого народу. Тому організацією, змістом і формами роботи школа національно має відповідати культурним потребам, а національне самовизначення школи є необхідною умовою її розвитку. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI ст.» визначила стратегію розвитку освіти в Україні, пріоритетні напрями та шляхи створення системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [2].

Нині перед школою постає історичне завдання – формування нового типу мислення, нової свідомості, нового розуміння людиною свого місця в суспільстві, житті. Йдеться про створення нової школи, яка б плекала творчу особистість, творила умови для повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини, піднесення її культури, духовності. В останні роки в Україні виникла проблема патріотичного виховання громадянина і зокрема національно-патріотичного виховання громадянина. Часте нерозуміння і плутання в сутності цих понять веде на практиці до повної плутанини в методах і засобах виховання, що в свою чергу приводить до змарнування зусиль щодо виховання патріота своєї Батьківщини, своєї держави. Умовно саме поняття національно-патріотичного виховання можна розділити на дві складові: безпосередньо патріотичного виховання молоді і національного виховання. Патріотичне виховання – планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго відношення до батьківщини та до представників спільних культури або країни. Таке виховання включатиме розвиток любові до батьківщини, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу рідної країни; потребу зробити свій внесок у долю батьківщини; інтерес до міжнародного спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу. Має застосовування як у сім'ї та школі, так і в державних і громадських організаціях, засновуючись на впевненості в позитивному ефекті такого ж відношення.

Видатний український педагог В.О. Сухомлинський писав: «Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується». Національне виховання молоді є складовою частиною системи виховання громадянина України. Національне виховання – це система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, створена упродовж віків народом, що покликана формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді. Роль держави у національному вихованні полягає в координації зусиль усіх інститутів суспільства, у забезпеченні єдності та пріоритету загальнодержавних і національних інтересів. Основою системи виховання

в Україні є національна ідея, яка повинна об'єднувати й консолідувати суспільний розвиток, спрямований на вироблення активної життєвої позиції молоді людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Національний характер виховання полягає у формуванні людини як громадянина України незалежно від її етнічної приналежності, віросповідання, соціального походження.

Аналізуючи поняття патріотичного виховання і національного виховання можна сказати, що вони багато в чому поєднані. Патріотичне виховання – більш загальне поняття, де в основному ведеться про любов до Батьківщини, національне виховання вже включає в себе суть держави, нації, громадянства. Говорячи про національно-патріотичне виховання можна сказати, що воно є одним із основних напрямків виховання громадянина України, як батьківщини, так і держави. Головною метою національно-патріотичного виховання в Україні є виховання громадянина, патріота України, своєї держави, свого народу, здатного до захисту державних, громадянських інтересів України, інтересів українського народу. Предметами уваги національно-патріотичного виховання є: національна ідея, національна культура, рідна мова, історія народу і держави, самовизначення, само ідентифікація, категорії Батьківщини (мала і велика Батьківщина), лідери та герої народу, нації, держави, рідний край, місто, село, рідні мати, батько. На сьогодні процес національно-патріотичного виховання в Україні достатньо розмите поняття, оскільки не має достатньо чітко виражених державних завдань, не має конкретизованих методів і централізованого управління. Проте сам патріотизм викладачів і педагогів різних рівнів і ланок в Україні штовхає цей процес з середини, так би мовити з низу. Хоча в останні роки просліджується тенденція державного управління і координації процесом національно-патріотичного виховання молоді і громадян. Вийшло багато методичних документів, поступово формується система державного управління цим процесом. Безумовно це позитивна тенденція. І тому розглядаючи і вирішуючи проблему національно-патріотичного виховання в державі було б бажано спиратись на багатовіковий досвід українського народу в цьому питанні, зокрема на козацьку традицію виховання молоді.

Тому в процесі відродження сучасного запорозького козацтва слід звернутися до традицій виховання молодого козака, які сформувались у процесі існування такого характерного історичного явища в Україні, яким є феномен Запорозького козацтва, і соціальної форми його існування – Війська Запорозького Низового. Взагалі процес виховання і навчання молодого козака можна розділити на такі складові: індивідуальне виховання і навчання; виховання і навчання групове; виховання і навчання в практичній діяльності. Родзинкою козацької традиції виховання козака є щільне поєднання цих трьох складових. Індивідуальний процес здійснювався через інститут джур, коли молодого джуру навчав козак, який пройшов через горнило козацького життя. Джура забезпечував йому побут, доглядав за зброєю, конем, а козак навчав його премудростей козацького життя, способів ведення бою, звичаїв козацьких, тобто був йому за найближчу людину.

Групове виховання і навчання здійснювалось через козацькі молодіжні ватаги, Січову школу. Козацька молодіжна ватага давала молодому козаку підготовку до козацького життя, опанування через ігри, забави неписаних законів існування козацтва. Козацька молода ватага була якби моделлю Січового товариства, де був свій отаман, осавул, скарбник тощо. Ватага готувала молодого джуру до дорослого козацького життя. В січовій школі молодь навчалася писемності, Закона Божого, козацьких військових наук. В січовій школі був свій уклад. Якщо ватага існувала сама по собі і вплив дорослого товариства обмежувався порадами, то в січовій школі процес виховання був під впливом дорослих козаків, січових вчителів і керівництва Війська Запорозького. Сам спосіб існування козацтва сприяв тому, що всі набуті знання неодмінно закріплювалися на практиці. Молоді козаки несли козацьку службу майже нарівні з дорослими козаками, де всі набуті знання набували необхідної цінності [3].

Проте особливістю всього процесу виховання в запорозькому козацтві було те, що козаки набували свої знання на основі духовної підготовки, яка була основною і на ній вже мали фундамент інші види і методи навчання. Яким чином це здійснювалось, мабуть залишиться таємницею для непосвячених, бо саме ця підготовка давала можливість козаку не боятися смерті, тобто того, чого найбільше боїться проста людина. Саме завдяки величезному козацькому духу, козак добровільно міг піти на тортури заради виживання свого товариства. Героїзм був присутній у всі часи і в усіх арміях світу, але саме такого героїзму, який був у запорозьких козаків і який зберегла і донесла до нас народна пам'ять, не було ніде окрім Війська Запорозького. Козацька пам'ять на віки зберігала імена своїх героїв, які віддали своє життя за козацтво, за народ, за рідну землю. Про них складали пісні, думи, перекази, тобто вони вічно жили в народній пам'яті. А померти в безславі було ганебним для козака. Навіть зараз в XXI столітті будь-яка ідеологічна служба будь-якої армії може позаздрити тому, як запорожці вміли вшанувати своїх героїв [4]. В сучасний період відродження козацтва безумовно необхідно враховувати особливості сьогодення, соціальний стан суспільства, політичні особливості, розвиток науки і техніки. Проте відродження сучасного козацтва неможливе без жорсткої традиції. Отже відродити можемо не козацтво, як би ми його не назвали, тим більше, що не від назви залежить козацтво то чи ні, а від суті. Без забезпечення процесу виховання молодих козаків неможливо відродити традицію, тобто забезпечити зв'язок поколінь. А, отже, саме існування шкіл козацьких бойових мистецтв, шкіл джур є позитивним явищем в козацтві. Але робота цих шкіл має базуватися на тих позитивних традиціях, які залишили в спадок нам наші пращури. Це чітко прослідковується сьогодні на прикладах існування шкіл козацького бойового мистецтва «Спас», де поряд з бойовим мистецтвом вивчається і наука характерництва та шкіл джур, де ведеться підготовка молодих козаків-воїнів. Процес відродження козацької педагогіки – це довготривалий процес, але ті результати, які отримало козацтво вже через 15-18 років існування таких шкіл, мають позитивний характер. Проте найголовнішим є той факт, що формується при цьому зв'язок поколінь, який є основою козацької традиції виховання.

**ВИСНОВКИ.** Визначено, що Україна має свої національні засоби фізичного виховання, які мають велике історичне коріння. Перспективним напрямом розвитку професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних університетах є покращення якості їх професійної підготовки з врахування інтересів особистості та її підтримка в процесі розвитку, що призведе до задоволення потреб нашої країни у висококваліфікованих конкурентноспроможних фахівцях. Враховуючи той багатовіковий позитивний досвід, саме козацька педагогіка має стати однією із основ сучасної національної педагогіки в Україні.

**ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.** В майбутньому потребують вирішення проблеми теоретико-методологічного обґрунтування педагогіки і психології українські національні засоби фізичного виховання; посилення уваги



до професійної підготовки фахівців за інтегрованими професіями, гнучкого оновлення змісту вищої фізкультурної освіти відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів на засадах наступності та неперервності; маркетингових досліджень потреби країни у кваліфікованих фахівцях з національних бойових мистецтв.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Каляндрук Т.В. Загадки козацьких характерників / Т.В. Каляндрук. – Львів: ЛА«Піраміда», 2006. – 272 с.
2. Кашченко А. Оповідання про Славне Військо Запорозьке Низове / Андріян Кашченко. – <http://kaschenko.us.org.ua/>.
3. Elle B. Training of trainers in Denmark / B. Elle, E. Koefold. – Copenhagen : SEL, 1990. – 61 p.
4. Human Development Report, 2013. – New York, USA, 2013 [Electronic resource]. – URL: <http://hdr.undp.org>.

Кузьменко Н.В.

Национальный Технический университет Украины «КПИ»

### ПРОФЕССИОНАЛЬНО – ПРИКЛАДНАЯ ФИЗИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА КАК ФАКТОР УКРЕПЛЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ СТУДЕНТОВ

*В статье рассматриваются проблемы физической подготовки как фактор укрепления здоровья студентов на этапах вузовского образования и взаимосвязь их с будущей профессиональной деятельностью.*

**Ключевые слова:** профессиональная направленность, формирование навыков, физическое здоровье, физическое воспитание.

**Кузьменко Н.В. Професійно - прикладна фізична підготовка як чинник зміцнення здоров'я студентів.** В статті розглядаються проблеми фізичної підготовки як фактор зміцнення здоров'я студентів на етапах вузівської освіти і взаємозв'язок їх з майбутньою професійною діяльністю.

**Ключові слова:** професійна спрямованість, формування навичок, фізичне здоров'я, фізичне виховання.

#### **Kuzmenko N.V. Professionally is the applied physical preparation as factor of strengthening of health of students.**

*The training of professionals capable of high activity by readily formed and a deep respect to the physical and mental labor - one of the most important tasks of education of students at the university. The work, attitude to work this is the main criterion for evaluation of the social rights, the basis of education of the person. One of the key requirements of specialist training is clearly expressed in professional orientation of the educational process on the formation of students' skills related to the nature of the upcoming work. Ongoing reform of higher education should be science-based long-term program to improve the training of qualified personnel, and affect not only on the set of organizational, legal and economic, but also educational, as well as psycho-physiological issues. These include issues of professional suitability, orientation, selection and professional-applied physical preparation. What is the future specialist special psychophysical preparation for the profession? This is due to the influence of modern mechanization of work and life on the life of a man, with a change in the functional role of man in the modern production process and other factors, which are discussed below.*

**Key words:** professional direction, the formative skills, physical health, physical education.

**Актуальность.** Подготовка квалифицированного специалиста, способного к высокопроизводительной деятельности со сформированной готовностью и глубоким уважением к физическому и умственному труду – одна из важнейших задач воспитания студентов в вузе. Труд, отношение к нему – это главный критерий социальной оценки человека, основа воспитания личности [2.5.9.10]. Одним из ключевых требований подготовки специалиста является чётко выраженная профессиональная направленность учебного процесса на формирование у студентов навыков, связанных с характером предстоящей трудовой деятельности. Осуществляемая реформа высшего образования должна представлять собой научно обоснованную долгосрочную программу совершенствования подготовки квалифицированных кадров и затрагивать комплекс не только организационных, правовых и экономических, но и педагогических, а также психофизиологических вопросов. К ним относятся вопросы профессиональной пригодности, ориентации, отбора и профессионально-прикладной физической подготовки (ППФП) специалистов (Кабачков В.А., 1996; Раевский Р.Т. 1985, 1998; Полиевский С.А. 1995 и др.). Для чего нужна будущему специалисту специальная психофизическая подготовка к профессии? Это связано с влиянием современной технизации труда и быта на жизнедеятельность человека, с изменением функциональной роли человека в современном производственном процессе и другими факторами, которые будут рассмотрены ниже [5.6.8]

**Цель исследования:** обратить внимание на профессионально-прикладную физическую подготовку в составе физического воспитания студентов.

**Задачи исследования:** 1. Обобщение данных литературных источников и инновационного педагогического и производственного опыта организации ППФП студентов высших учебных заведений. 2. Способствовать успешному выполнению общих задач, реализуемых в системе профессиональной подготовки кадров, воспитанию нравственных, духовных, волевых и других качеств, характеризующих целеустремленных высокоактивных членов общества, создающих его материальные и духовные ценности. 3. Осмысленное обобщение данных результатов исследования, формирование выводов и рекомендаций относительно повышения качества организации ППФП студентов.

**Методы исследования:** метод наблюдений, анализ, синтез и др.

Перспективные тенденции обще социального и научно-технического прогресса не освобождают человека от необходимости постоянно совершенствовать свои трудовые способности, а их развитие в силу природных причин неотъемлемы от физического совершенствования индивида. Эта зависимость получает научное обоснование в вопросах углубленных представлений о закономерности влияния разных сторон физического и общего развития индивида в процессе